

פניני חינוך מהפרשה - אחרי מות

כוחן של מילים

בפתח פרשתנו אנו מתוודעים אל אחד היסודות החשובים אם לא החשובים ביותר, במלאכת החינוך.

"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" (טז, א).

ומביא רש"י על אתר:

אמר רבי אליעזר בן עזריה: משל לחולה אחד שנכנס הרופא לבקרו. אמר לו הרופא: "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב [במקום שהוא לח ורטוב]".

לאחר מכן הגיע אליו רופא אחר שרצה החולה לקבל חוות דעת נוספת. אמר לו הרופא השני: "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב כדי שלא תמות כדרך שמת פלוני". זה זירזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן" (עכ"ל).

למדנו מדבריו יסוד חשוב לחיים בכלל, ובמלאכת החינוך בפרט.

ישנם כמה סוגי בני אדם השונים הם בטבעם ואופיים. יש מי שדי לו בזירוז מועט, כהנהגת הרופא הראשון, כדי שיתמסר להחלמתו ויימנע ויישמר מכל מה שעלול לסכן את חייו, לעומתו, יש מי שזקוק לזירוז חזק יותר ולרביי אזהרות, ואף בצורת משלים ובאמצעות הדמיות וציורים כדי לחדור לנפשו פנימה שיפנים את המסרים, ולעיתים לנערו מאדישותו ולעוררו על מצבו המסוכן שאם ח"ו לא יקפיד על חובותיו, הרי שגורלו יהיה כגורל הניזוק מכך.

ברור שישנה מסגרת [או מסגרות] של גבולות וגדרים כוללניים בחינוך, אך אל לנו לשכוח שלכל ילד או חניך ישנו אופי, תכונות פנימיות, מחשבות ורגשות שונות מאחרים, ותפקידנו כהורים ומחנכים להשתדל ולהנגיש את הדברים, להנחיל אותם בצורה מותאמת עד כמה שניתן כמובן לאופיו ומהותו של הילד, הנער או הבחור.

לשם המחשת הדברים נציג עובדה מופלאה ומצמררת, שיש הרבה מה ללמוד ממנה בכמה פנים, אך ללא ספק שצורת הגישה של יהודי פיקח אשר חדרה ללב הנראה **אטום** לגמרי, מעידה כאלף עדים עד היכן הגישה הנכונה יכולה לחולל שינויים פלאיים.

התלמיד שלא ויתר-מצמרר!!!

יפר הגאון רבי ישראל מאיר לאו שליט"א:

כשהחלו רוחות המלחמה לנשב באירופה, ניסו רבים לברוח ולמלט את נפשם. אולם באחת הישיבות הקדושות בפולין, לא נראו ראש הישיבה לחשוב על שום דרך מילוט שתחלץ אותו מהתופת, הוא לא חפץ להותיר את תלמידיו היקרים מאחור, ולכך נותר עמו עד לרגעים האחרונים לחייהם.

מתוך כל בני הישיבה, נותרו לפליטה בחורים בודדים שהצליחו להימלט. אחד מהם היה מקורב ביותר לראש הישיבה ואהוב עליו כבן. המלחמה הסתיימה. בארץ ישראל ובארה"ב מנסים הנמלטים לחפש ניצולים. ראש הישיבה נמנה בין ששת המיליונים שמסרו נפשם על קדושת שמו יתברך. התלמיד, שכבר היה לאיש ובעל משפחה, התאבל על רבו כדן תלמיד על רבו, וחיפש אחר ניצולים מבני משפחת הרב.

בת יחידה היתה לראש הישיבה, אולם למרות החיפושים - שמה לא הופיע בין הנספים. הייתכן שניצלה? עוד בירורים ועוד חיפושים. ולבסוף מצליח התלמיד להניח את ידו על פיסת מידע. וכשהוא עושה זאת, הוא מבין שיש דברים גרועים יותר ממוות. מתברר כי הבת ניצלה, אך מרוב כעס ותסכול ממה שאירע למשפחתה, הלכה והתנצרה, נישאה לגוי, ולזוג יש ילד במנזר, בו הוא מתחנך להיות כומר.

ימים ולילות בכה התלמיד על ראש הישיבה שלו ועל גורלו המר, עד שהחליט לקום ולעשות מעשה. הוא השיג את כתובתה של הבת בבגליה, והחל לשגר אליה מכתבים, שבהם ניסה כמיטב יכולתו לדבר על ליבה. אלא ששום תגובה לא הגיעה ממנה, התלמיד אינו מרפה, הוא מנסה להשיג את

מספר הטלפון שלה. מסתבר שלבת אין טלפון, מצדך יקר המציאות באותה תקופה, אבל במפעל שבה היא עובדת יש טלפון. הוא מתקשר בשיחת חוץ יקרה, הבת שומעת מיהו - ומנתקת את השיחה מבלי להוסיף מילה.

בשלב זה החליט התלמיד לקום ולעשות מעשה: הוא רכש כרטיס טיסה, טס לבלגיה והגיע אל ביתה, ליד העיר גנט. נקש על הדלת והתפלל להצלחה. הדלת נפתחה. בתו של ראש הישיבה פתחה את הדלת, סימני מרידות ניכרים היטב על פניה, אולם זהותה אינה עומדת בספק. מראהו של האדם החרדי העומד לפניה, מעורר בה סערת רגשות והיא טורקת את הדלת על פניו. התלמיד נותר המום מן התגובה הנחרצת. הוא מחליט להתעקש, ומתחיל לנקוש על הדלת מבלי להרפות. כעבור שעה פותחת הגברת את הדלת, ושופכת על ראשו את כל זעמה ומרידותה: "שוב אתה? תן לי לחיות את חיי כפי שאני מבינה! חתכתי את השרשרת שלי, ואיני יהודייה כבר! מה אתה רוצה ממני?!"

היא הפסיקה כדי לנשום, והוא ניצל את ההזדמנות. "איני רוצה כלום - חוץ מכוס מים. אפשר לקבל?" "בסדר" - אמרה בטון רגוע יותר - "אבל המתן בחוץ". משהו נראה לו מתרכז בלב האטום. והוא מיהר להוסיף: "ברשותך אבקש עוד משהו. אני עומד כאן כבר שעה ארוכה, אפשר לקבל גם כיסא?" "... האשה סבה לאחוריה, פתחה את דלת הבית, הורתה לו להיכנס פנימה ובכל זאת הוסיפה: "עליך לדעת שאני מתנגדת לכל ויכוח, ולא מעוניינת בשום אופן שתנסה להחזיר אותי בתשובה".

"בסדר" - השיב לה - "רק דבר אחד. את הרי יודעת שאבא שלך היה עבורי גם כמו אבא. הייתי רוצה לשמוע בבקשה, על הרגעים האחרונים שלו בעולם הזה". היא החלה לספר בבכי. התיאור היה מצמרר וקורע לבבות. הנאצים ימ"ש הרגו את אביה באמצע התפילה כשהוא עטור בטלית ובתפילין. כשסיימה, הודה לה האיש ופסע לעבר הדלת. ברגע האחרון הסתובב ואמר לה: "אני רוצה לומר לך דבר אחרון בטרם אלך: המפתח נמצא אצלך".

האשה קימטה את מצחה בחוסר הבנה: "איזה מפתח? על מה אתה מדבר?" היהודי שתק ולא פירש. הוא רק חזר ואמר: "המפתח נמצא אצלך!" היא יצאה אחריו, תחנוניים בקולה: "על איזה מפתח אתה מדבר?" הוא עצר בקצה השביל, הביט לכיוון ביתה ואמר: "מלחמה עצומה היתה בין אביך לבין הצורך ימח שמו. אבא שלך, שהיה הרבי שלי, רצה כל חייו להמשיך את השרשרת ולהעביר את המסורת לדורות הבאים. לצורך היו תכניות אחרות לגמרי - הוא חלם שהנכד של אביו לא יהיה יהודי, ושלא יהיו בעולם יהודים כלל. המפתח מי ינצח במלחמה הזו - נמצא אצלך!".

הוא המשיך ללכת ונכנס למכונית שהמתינה לו שם. האשה נכנסה הבית והביטה בו מבעד לזווית. הוא הורה לנהג: "התחל להתניע, אבל אל תיסע עדיין". חלפו כמה דקות והנה היא רצה אל המכונית: "טוב, הבנתי, אני רוצה שאבא ינצח. אבל איך אני עושה את זה? התחנתתי עם גוי.. אולי תסכים לקחת את הבן שלי ולחנך אותו להיות יהודי?!"

"לקחת את הילד?" - התפלא - "אבל הוא אינו מכיר אותי. אני מוכן לקחת אותו תחת חסותי, רק אם גם את תבואי איתו לארץ". היא היססה מעט, ואז ביקשה שימתין לה כמה דקות עד שתכין מזוודה. מביתה נסעו שניהם לבית הספר הקתולי, ומשם - ביחד עם הילד - לשדה התעופה. "אני מכיר את הילד הזה" - סיים הרב לאו את המעשה המרתק - "הוא כיום אחד מגדולי הרבנים בישראל!..."

"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" - 'מסרי' ולא לימד, משום שאת לפיד האש העובד מדור לדור, צריך להעביר הלאה, כדי שכל אחד יוסיף בו את האש שלו. מי שמנתק את השרשרת באמצע - אינו מנתק רק את עצמו, כי אם גם את סבו ואת סבא של סבא שלו, שמסרו נפשם כדי שהנכד שלהם יישאר יהודי, וימלא את תפקידו בעולם, כעת הגיע תורנו להחיות את הדורות הבאים, ובבוא העת להעביר הלאה את לפיד האש, שימשיך לעבור הלאה והלאה - עד קץ הימים, כשיקבצנו ה' מארבע כנפות הארץ לחסות תחת צילו.

ונפתח נא פתח נוסף בדברים המבטאים אופני תקשורת שונים בין בני אדם ועד כמה, ועד היכן יש בכוחם להשפיע, מה כוחה של מילה היכולה לחזור לליבו של יהודי, וכיצד קשר אמיץ ועמוק יש בין הדברים לענין בין אדם לחבירו אשר יסודו באבני החינוך התואמים לכל גיל.

ונקדים:

הפירוד-סיבת הגלות

עם ישראל התכנה בתואר - **מצוינים** !!! כפי שקראנו בליל הסדר בהגדה: "ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצוינים שם".

עלינו להבין, מה פשר המכוון במילת "מצוינים"?!! מה ביאורה? וביאר הריטב"א וז"ל: "מצוינים שם". מופְרָים וידועים, שהתאספו במקום אחד, ולא התפזרו בערים, ולכך היו נראים גוי אחד. ואסיפה היא לשון ציון, כמו "הציבי לך ציונים", כלומר אסופים במקום אחד, וזהו ודאי נס מהקב"ה, כדי שיהיו עוזרים זה לזה, כי הפירוד הוא סיבת הגלות".

החטא-ותיקונו

בדבריו מחדד הריטב"א מסר חודר ונוקב עד מאוד, שלצערנו נשכח עם הזמן.

תחילת סיבת גלותם של ישראל באה בעקבות הפירוד בין האחים השבטים, וממילא, כתשובת המשקל החלה גאולתם דווקא מחמת היותם מאוחדים, וגלגלה ההשגחה העליונה שיהיו אסופים ומקובצים במקום אחד בכדי שיהיו עוזרים זה לזה וממילא תיווצר ביניהם אחדות, ואז יוכלו להיוושע.

שלא היו בהם מלשינים

ומעין זה מצינו שפירש בשיבולי הלקט:

אף על פי שהיו אנשים מעט ומתי מספר, לא היו נבלעים במספר כל ההמון הגדול שבמצרים, אלא היו מסומנים ומצוינים בדתם ומנהגם, עד שהיו ידועים וניכרים ונקראים 'גוי' בפני עצמו, כלומר, שהיו נחשבים אומה בפני עצמה, דאמר מר (ויקרא רבה לב, ה) בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים – שלא שינו את שמם ושלא שינו את לשונם ושלא היו בהם פרוצים בעריות ושלא היו בהם מלשינים". (שיבולי הלקט הגדה של פסח)

מתוך חיתום דבריו נלמד לימוד גדול עבורנו.

כשאין מלשינים, אין שנאת אחים - יש אחדות, יש אהבת הזולת, והרי אחד הדברים העיקריים שמזרזים את הגאולה הוא אהבת ישראל. על ידה גם מתקנים את סיבת החורבן והגלות, וכאשר בטלה הסיבה, ממילא מתבטלת גם התוצאה.

לנצח במלחמה-ולהפסיד את המערכה!!!

אמנם, עלינו למנוע מלנקוט בפעולות ומעשים העלולים ליצור פירוד לבבות, אך כאשר מדובר בהבעת דעות בשם האמת ובשם ההשקפה, חובתנו לדעת ליצור הפרדה מוחלטת בין הדעה או הדרך או ההשקפה אשר מכוחה אני בא, לבין כבודו של הזולת שבו אני מחויב לא פחות, ואולי אף יותר, למען לא ניגע לריק ולא נהיה כאותם אשר מנצחים אמנם במלחמה (לעיתים רק לפי הבנתם...) אך מפסידים את המערכה!!!

כמובן שעיקר העבודה בזה היא ללא ספק עבודת המידות, בה מוטל עלינו לעזור זה לזה - כיוצאי מצרים, ולאחוב זה את זה, באחדות נפלאה, כאיש אחד בלב אחד, אשר היא היא סיבת הגאולה כאמור, ומאידך, לידע את מקומנו, ולא לוותר על דעתנו ותפיסתנו כלפי מכלול נושאים ומגוון תחומים, באספקלריא של תורה.

זהו המקום להתייחס לכמה נקודות אקטואליות ומעשיות בעניינים אלו הנוגעים לדיני בין אדם לחברו ואהבת הזולת, על מנת להתעורר ולהתחזק, ולוואי ויהיה בזה גורם לאחדותנו וממילא נזכה בעז"ה לגאולה השלמה.

תחילה נשאל, מה ההבדל והחילוק בין "ריב ל"ומריבה"!!

מי היה הראשון שהשתמש בביטוי "אחי" אתה או "אחים" אנחנו?!

מהי התגובה הראשונית להושטת יד לזולת? ומהי התגובה שנקבל עם לחיצת היד?!

(כאשר מדובר באדם שאין אנו מכירים!)

מהו המתכון לפירוק שותפות מורכבת?!

פעמים שהפירוד הוא הפתרון...

בפרשת לך לך מסופר על אברהם אבינו שעלה ממצרים, הוא, אשתו וכל אשר לו לכיוון דרומה של ארץ ישראל. כפי שהתורה מציינת "ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובהב". אחיינו, לוט, התלווה אליו במסעותיו. אף הוא היה עשיר וגם לו היה הרבה צאן ובקר.

לאחר תקופה קצרה של הליכה משותפת התפתח ריב בין רועי הצאן של אברהם לרועי הצאן של לוט. וכך נאמר:

"ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, והכנעני והפריזי אז יושב בארץ. ויאמר אברם אל לוט: אַל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך כי אנשים אחים אנחנו". (בראשית יג, ז - ח).

אברהם אבינו, המסמל את מידת החסד, בכל זאת, עקב חששו מהמחלוקת המתרגשת לפרוץ, מעדיף להיפרד, ולכן הוא מציע ללוט: הַפְּרָד נָא מֵעָלַי! אִם הַשְּׂמָאל וְאִימִינָה וְאִם הַיָּמִין וְאִשְׁמְאֵלָה.

אמנם, יש להתבונן בכמה נקודות:

א. מפני מה פתח הכתוב ב"ריב" וסיים ב"מריבה"?

ב. מה השייכות בין ישיבת הכנעני והפריזי בארץ שנזכרה מיד בסמוך להזכרת הריב שבין הרועים?

ועוד, שלכאורה היה לו לחלק ולאומר בפסוק נפרד: "והכנעני והפריזי אז יושב בארץ".

ובביאור העניין נקדים:

ישנה מחשבה מוטעית שהתאזרחה בלב בני אדם, שכביכול בכדי למַעַט מחלוקת או לנחול הצלחה בוויכוח, עליהם לחזק את טענותיהם ה"מוצדקות" לכאורה כלפי הזולת ובכך לסתום את פיו של הצד השני, וזהו משגה חמור, שהרי המציאות מורה שהדבר אינו כך, אלא אדרבה, לעיתים תבערת המחלוקת רק עולה ומתלהטת על ידי כך.

ולכן, כדאי להתבונן לעומק מה ההגדרה של "הצלחה" בעימות מול השני.

מחלקות גדולה על עשרים ס"מ...

לאחרונה נפגשתי עם מהנדס ואדריכל מפורסם, שסיפר לי מעשה שממנו אפשר ללמוד הרבה לנידונו:

"קיבלתי דירה לחלוקה הנדסאית", הוא פתח את סיפורו, "בדירה היו שותפים שני בני משפחה. לאחד יש זכות של שְׁנֵי שלישי, ואילו לשני - שלישי בלבד, כך חולקה הירושה".

"באחד הימים, הופיעו אצלי שניהם, והביעו את רצונם לחלק את הדירה, שהיתה גדולה ומרווחת, לשתי דירות, האחת תהיה על שטח של כשני שלישי, והאחת קטנה יותר ותתפרש על שלישי מהשטח".

"בתחילה היה נראה שהכל הולך כשורה, הם טענו שללא ספק הם יסתדרו ביניהם, אך עד מהרה התברר עד כמה ועד היכן התהום פעורה ביניהם... כאשר אחרי כל האפשרויות האדריכליות שהצגתי בפניהם על מנת לערוך חלוקה הוגנת וצודקת ביניהם, כל אחד בא בטענות שונות ומשוונות, וזה מסתכל ומתבונן בתוכנית של זה, ומקשה: מדוע לו יש כך ולי אין? וכן על זו הדרך".

"עד שהגענו לתוכנית הסופית שבה כל צד היה מרוצה, התברר שהיה צריך לקחת לטובת בעל הדירה הקטנה שטח של עשרים ס"מ על שלושים ס"מ מהשטח של השני כדי שיוכל להכניס שם מקרר במטבח, אבל כאן שוב החלו הויכוחים, כשכל צד לא מוכן לוותר... וכך נעצרה התוכנית למשך חודשים רבים, ובינתיים הדירה עומדת ריקה ושוממת, וחבל...".

ומוסר ההשכל ממעשה כה מזעזע הוא - הרעיונות שכל צד מציג לחיזוק דעתו ושיטתו אינם מהווים בהכרח מתכון בדוק וערובה מוכחת לפשרות.

הבסיס לכל הדברים הללו מונח בדבר אחד יסודי -

הרצון הטוב לראות בטובת האחר !!!

החלוקה המורכבת היתה קלה ופשוטה!

לאחר מכן סיפר לי אותו מהנדס סיפור מופלא ומעניין, המַאֲזֵן את קודמו: שני אברכים המתגוררים בקומה שלישית ואחרונה בבניין קיבלו היתר בנייה על הגג, לאחר מספר ימים בדקו את אפשרויות הבנייה והבינו שלגור בשתי קומות זה דבר שאינו נוח כל כך, ולכן הציעו שהאחד מהם יקבל את הקומה שלישית ואילו חברו יאכלס את הקומה הרביעית, אף על פי שהדבר מורכב מהרבה פרטים, שהרי כעת השכן שמתגורר בקומה

השלישית יאלץ לעלות עוד קומה לקומה הרביעית, בנוסף יש שטח בנוי ויש שאינו בנוי, היתר הבנייה למעלה הוא מוגבל ועוד ועוד פרטים מורכבים, אך בכל זאת תוך שלושה ימים!!! הכל הסתדר על הצד הטוב ביותר וכולם היו מרוצים, שמחים ומאושרים.

ומדוע?!

כיון שכל אחד חשב כל הזמן כיצד הוא יכול להיטיב עם השני!!! כל מגמתו היתה שחברו יהיה מרוצה ושבע נחת ולא ייפסד מהחלוקה.

נמצא שסוד ההצלחה בכל חלוקת שותפות טמון ברצון הטוב של הצדדים לראות את התועלת של הזולת.

"ריב" - זכר "מריבה" - נקבה, ובכוחה לפרות ולרבות...

כעת נחזור לדוגמא בה פתחנו, אברהם אבינו מלמדנו יסודות נפלאים ומאלפנו בינה בכל הנוגע לכל תחום - קטן כגדול - המתרחש בין בני אדם.

"ריב הרועים" הוא אחד המקרים אשר דרכם העבירה התורה מסר לדורות כיצד יש לנהוג בהשקפה של תורה בכדי לגשר ולהצמיד פערים בין הדעות החלוקות.

פונה אברהם אבינו ללוט ואומר לו: הבט את אשר התרחש, בין הרועים שלי ושלך היה בסך הכל "ריב", ויכוח קטן, בסך הכל העירו הרועים שלי לרועים שלך על כך שבהמותיהם אוכלות מן הגזל, שברור ומוסכם גם עליהם שזהו איסור, כל בר דעת מבין זאת, ואפילו להבדיל גוי בשוק, אבל מאותו ריב ענייני וחסר פניות שלא היה צפוי להתרחב יכול לצאת סכסוך גדול ולהגיע לידי "מריבה".

"ריב" הוא לשון זכר.

"מריבה" הוא לשון נקבה, לה יש את כח התולדה וההתרבות.

אומר אברהם ללוט: כעת יש "ריב" קטן רק בין הרועים, אולם אני חושש שהריב הקטן יתלקח ל"מריבה" גדולה, לא רק בין הרועים אלא גם בינינו.

כל מריבה גדולה, מתחילה בריב קטן...

וכיצד פותר אברהם אבינו את הבעיה בכדי לסיים על אתר את המריבה?!

במילים בודדות בלבד!!!

"כי אנשים אחים אנחנו"!!!

הוא אינו מנסה לשכנע את לוט ולהוכיח לו כי טענתו באמת ראויה, אין אברהם מנסה לתמוך בטענת רועיו ולהצדיקם.

ומדוע?

ידע אברהם אבינו שכל ניסיונותיו להסביר זאת ללוט לא יועילו, ואפילו אם לבסוף יסכים עימו מכל מקום עדיין בליבו ובפנימיותו אין הוא יודע מה יחשוב כלפיו.... על כן פתר את הבעיה על ידי נוסחת הפלאים אשר מהווה את הדוגמא למופת ופסגת ההצלחה במקום שיש ויכוח בין בני אדם... ואמר ללוט - "אנשים אחים אנחנו"!! בהכרזה זו לוט שומע שאברהם אומר לו בעצם:

אחי אתה! אך למרות הכל, כאן נפרדות דרכינו.

ההבדל בין ריב ומריבה - "מה"...

אם נתבונן על המילים "ריב" ו"מריבה", נגלה שהאותיות "מה" הן המבדילות ביניהן.

"מה" זהו ביטוי להרגשת אפסיות האדם, משה ואהרן אומרים "ונחנו מה כי תלינו עלינו" (שמות טז, ז) - אנחנו כלום...

ושתי תובנות נפיק:

א. ריב עלול להתלקח למריבה מ"מה", מכלום... מדברים של מה בכך...

ב. אם ישכיל כל צד להיות "מה", להרגיש שהוא כלום והצדק עם השני, אזי מריבה כבר לא תהיה...
כדי לעשות שלום, צריך לפסוע אחורה...

תפילת שמונה עשרה מסתיימת במילים "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל". מובא בהלכה שלפני אמירת "עושה שלום", פוסעים לאחור שלושה צעדים, ורק אז אומרים "עושה שלום". ללמדנו, שהתנאי הבסיסי לשלום הוא לצעוד מעט אחורה, לסגת מדרישות שאינן הכרחיות, לוותר ולהתפשר, ולא לעמוד על שלנו בעקשנות...

חיבתנו ונשקתנו ונהיה שלום בינינו!!!

סיפר לי יהודי על חבר טוב שנמצא איתו בקשרי ידידות שנים רבות, ולפתע ביום בהיר הודיע לו כי נפגע ממנו... הלה אימץ את מוחו לחשוב מה קרה, אך לשוא, אין לו מושג אפילו מדוע נעלב, מה הבסיס לפגיעה, רק כאשר ניסה להעלות על דעתו מה יכול להיות הגורם לכך נזכר כי ככל הנראה ראהו הלה מדבר עם פלוני ובאמצע השיחה עשה תנועת ביטול בידו, וחברו חשב שכוונתו אליו... כמה שניסה להסביר לו שזו ממש לא היתה כוונתו, ללא הועיל, חברו אוטם אזניו ואינו מוכן לשמוע, וכעת הלה אינו מצליח אפילו לחטוף עמו שיחה קצרה, והדבר מעיק עליו מאוד... והנה, אחרי תקופה נפגשו שניהם בחתונה, וזה האחרון החליט לעשות מעשה בכיוון אחר בלא לנסות להסביר את עצמו, כלומר, שלום ללא תנאים מוקדמים...

הוא פשוט ניגש אליו וחיבק אותו ונישק אותו...!!!

ולחש לו באזנו: אני אוהב אותך!!!

וראה זה פלא, הלה התרכז מיד, והתחיל לשוחח עמו כאילו לא אירע כלום, ואף בסוף החתונה החזיר אותו לביתו ברכבו תוך שהוא מפגין כלפיו חביבות גדולה.

למדנו מה כוחה של אמירת - "אנשים אחים אנחנו"!!!

מה נותן לאויבינו את כח השביתה והחזקה בארץ?

ואף מוסר השכל למדנו מכאן.

כיצד ממגרים את אויבינו הקמים עלינו לכלותינו בכל דור ודור, ובפרט בדורנו אנו.

אומר אברהם ללוט, כיון שנעשה ריב בין הרועים, "הכנעני והפריזי אז בארץ", מה נותן ומי נותן את כח השביתה והחזקה בארץ הנמצאת כעת ברשותם של הפריזי והכנעני? הלא זה מכוחנו ובגללנו, מחמת הריב שיש בין הרועים שלנו! כיון שכשיש פירוד לבבות, מחלוקות ומריבות ח"ו, אזי אומות העולם, שונאינו ומבקשי רעתנו, מקבלים שביתה בארץ וכח להזיקנו ח"ו, אם כן אפוא אם חפצים אנו לסלקם מחובתנו להרבות שלום ואהבה ואחוה שלום ורעות...

ההבדל בין תוכחות הנביאים למסירת הטבעת

יודועים דברי חז"ל (מגילה יד, א):

גדולה הסרת הטבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות.

כלומר, שהסרת המלך את טבעתו והעברתה להמן הרשע, הצליחה לעשות מה שלא הצליחו כל הנביאים לעשות. כל הנביאים הוכיחו את ישראל ולא הצליחו לתקנם, אולם גזירת המן והסרת הטבעת הן אלה שהצליחו לשנות את עם ישראל ולהחזירן למוטב.

ומדוע?!

מסביר רבי צדוק הכהן מלובלין (רסיסי לילה, אות נג):

תוכחות הנביאים היו מוסר שהגיע מלמעלה. גם הנביאים הנעלים ביותר אינם יכולים לעשות כפי שיכול האדם לעשות לעצמו! כאשר הרצון לתיקון מגיע מהאדם עצמו, הרי שהוא חזק הרבה יותר ואמיתי הרבה יותר. המצוקה היא זו שאכן גרמה לעם לחשוב ולרצות לתקן, אולם התיקון אכן הצליח כי הוא הגיע מהעם עצמו! החיבור והאחדות המיוחדים ואף התפילות המיוחדות הגיעו מכל חלקי העם.

הנביאים, על אף תוכחותיהם הרבות, לא הצליחו להביא את העם לידי אחדות ושלוש כמו שגרמה גזירת הכליה ח"ו שבאה באמצעות הסרת הטבעת של אחשוורוש להמן...

כוחנו באחדותנו, כוחנו בתפילותינו, ועל כולנה כוחנו בתורתנו...

נתחזק יחדיו, ולב יודע מרת נפשו, ובעיקר בעניינים שבין אדם לחברו, עין טובה, לב טוב, ראיית טובת הזולת באמת.

אשר הם דברים של מעשים שבכל יום ממש...

סכסוכי שכנים על לא כלום...

אחת התופעות הכאובות אשר לצערנו מתרחשות חדשים לבקרים עוסקת בסכסוכי שכנים בגין אי מתן אישורי בנייה וכיוצא בזה, כאשר לפעמים ההתנגדות של אחד השכנים או כמה מהם לתוספת בניה של האחר אינה מונעת מתוך חישובים ענייניים אלא משיקולים צרים שהגורם המרכזי שלהם הוא מידות רעות וצרות עין על אף שהדברים עטופים כביכול בטענות "צודקות" שונות.

לאחרונה שמעתי מאחד מגדולי הדיינים בדורנו שהתבטא שכמעט ואין יום שלא מגיעים לבית הדין נידונים כאשר עיקר הנידון והריב ביניהם נסוב על עניני שכנים!!!

כמו כן הוסיף שלא מכבר הגיע יהודי לבית הדין ושאלה בפיו, האם יכול הוא על פי דין להתנגד לבניית חברו כאשר אינה נעשית על שטח שיש לו קשר או שייכות ממונית איתו, וכשנשאל האם הדבר גורם לו נזק עקיף של העדר אויר או חסימת אור וכדומה, ענה בשלילה, וכשנשאל אם כן מהי סיבת התנגדותו, ענה שהיא גופא השאלה, האם יש ביכולתו על פי דין להתנגד סתם כך! בלי סיבה!!!

מבהיל לחשוב שישנה מציאות כזו, והדברים ידועים לצערנו.

צרות עין מבהילה... מידת סדום

נתקלתי לאחרונה בעובדה מזעזעת, ממש לא יאומן כי יסופר, אותה שמעתי מידיד שהיה עד לכך מכלי ראשון:

אחד הדיירים בבניינים הסמוכים לשכנותי ביקש לבנות מחסן קטן מאחורי הבנין, הסכמתי לו ואף חתמתי לו על האישורים הנדרשים. למה לא? חסד ליהודי! ובפרט שהדבר אינו מפריע ולא אמור להזיק לאף אחד. לאחר שסיים הלה לבנות, ביקש אחד השכנים לבנות גם כן מחסן קטן לידו, אלא שכאן אירע דבר מפתיע ולא מובן... דוקא אותו שכן שכבר בנה מחסן התנגד נחרצות לבניית השני!!!

ולשאלה הגדולה, מדוע?!

לזה אין לאף אחד תשובה.

רק הסכים לומר שכל הרעיון הזה של השכן שמבקש כעת לבנות בא לו מתוך קנאה, מפני שראה אותו בונה אז גם הוא רוצה לבנות... ולכן איננו מאשר לו...

דבר מדהים ולא מובן!

תחושת נצחון מדומה לזמן קצר!

שמעתי מאמו"ר הגאון רבי נתנאל זכריהו שליט"א, שהכיר יהודי שניהל ויכוחים משפטיים רבים בענייני ירושה עם בני משפחתו. וכך התמשך הדבר שנים רבות כאשר הוא מצידו לא מגיע איתם לעמק השווה.

באחד הכינוסים שאאמו"ר שליט"א השתתף, היה נוכח גם אותו יהודי, שבא אליו כשחיוך על פניו והודיע לו: הרב, איש בשורה אנכי היום! לתמיהתו של אאמו"ר שליט"א במה מדובר, הסביר הלה: היום ניצחתי במשפט...

לאחר מספר ימים פשטה השמועה שאותו אדם נפטר לבית עולמו.

ניצח בקרב והפסיד במלחמה...

לשאת בעול עם חברו-מעשה מעורר!

הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל היה רגיל להביא בדרשותיו את הסיפור הבא:

מעשה ביהודי ניצול שואה שעלה לארץ ישראל והתגורר בהרצליה. בזקנותו, עקר את מגוריו לבני ברק.

ביום השני לבואו לדירה החדשה בבני ברק, נקש אצלו אחד השכנים ופתח עמו בשיחה. "עליך לדעת כי כאן, בבניין, ישנו סכסוך, לא ממש ריב, אבל בעיה", פתח השכן הותיק את דבריו, "והיא: אחד השכנים מעוניין לשפץ את דירתו, ואנו כמובן לא מסכימים כי הבניה גוררת לכלוך ורעש וכו', רק שאין בידינו כל כך את הכח למנוע ממנו את הדבר, וכיון שאתה הגעת להתגורר, והנך יהודי מבוגר, לך תהיה אפשרות אמיתית לטעון ולתבוע כי הבניה תקשה עליך מאוד, וכי לא באת לבני ברק בשביל לסבול רעש ולכלוך, כך אולי נוכל למנוע ממנו את הבניה".

"מיהו השכן, מה שמו?" שאל הזקן. אמר לו השכן את שמו של השכן המעוניין להרחיב ואת קומתו. הזקן שמע והשיב: "טוב, אני כבר אדע מה לעשות, תודה רבה".

כאשר עזב השכן הותיק את המקום, התרומם השכן החדש מכסאו, נטל את שבעים וחמש שנות חייו, ועלה בגרם המדרגות אל השכן היהודי מלמעלה – אותו שכן שרוצה להרחיב את דירתו (והשכנים מעוניינים למנוע זאת ממנו). דפק בדלת, וכשנפתחה אמר: "שלום, אני השכן החדש מלמטה". "אה, שלום עליכם, כן, השבוע באתם לכאן מהרצליה, נכון?", "האם אפשר להיכנס?" שאל השכן החדש, "בבקשה, היכנסו, אפשר לשבת".

כאשר התיישבו השניים בביתו של השכן המעוניין להרחיב, אמר הזקן: "היות ואנו שכנים חדשים, אשמח מאוד לקיים עתה פגישת היכרות. כמה שנים אתה מתגורר כאן בבניין? כמה ילדים אתם מגדלים בדירה הזו?" – סדרת שאלות והתעניינות.

לאחר שקיבל תשובות, אמר הזקן: "מה שאני מבין, כי יש לך עשרה ילדים, עדיין לא חיתנת ילד, זאת אומרת – שתיים עשרה נפשות". "כן, ברוך ה'". "וכמה חדרים יש בדירה שלך?" "שניים וחצי גדולים, לא קטנים, ומסתדרים איך שהוא. אגלה לכם סוד, כי גם במטבח אני מניח מזרון, ובערב, אחרי הניקיון, ישנים גם שם, ברוך ה'..." "ומדוע לא תרחיבו קצת?" "לא נורא, מצטמצמים ונדחקים".

"מה יש, וכי לא כדאי להקל קצת על הדחק?" שאל הזקן.

"האמת שרציתי", השיב השכן, "אבל הבחנתי כי ישנה התנגדות חריפה מצד אחד השכנים, כך שנאלצתי לסגת מהרעיון".

"אבל מדוע לא תבנה?"

"הסברתי לך, מה אני יכול לעשות שלא נותנים לי לבנות".

"רצוני לשאול: אם בכל זאת תרצה לבנות, איך יהיה לך כסף לבניה?"

"אני אסתדר ואלווה כסף מגמ"חים", השיב השכן במבוכה.

"אם כך אספר לך, יש לי גמ"ח. עוד בהרצליה היה לי גמ"ח גדול. כדאי לך עכשיו לרדת לקחת טופס, תמלא אותו, ואלווה לך שלושת אלפים דולר", אמר הזקן.

"אני לא צריך גמ"ח, כבר הסברתי לך – הבעיה הגדולה היא שיש מתנגדים לבניה שלי".

"עזוב, ראשית כל קח כסף, שיהיה לך בשביל ההתחלה, תחתים על השטר שלשה ערבים לשלושת אלפים דולר. יש לי גמ"ח גדול, מה אכפת לך? אני מבקש ממך, תתחיל לטפל בבניה, וקח כסף מהגמ"ח שלי".

"אבל יש בעיה עם- - -", מסביר השכן.

"זה תשאיר לי, אני כבר אטפל בנושא", משיב הזקן, והביקור הסתיים.

הזקן יצא מביתו של השכן, ופנה לנקוש בדלתו של השכן המתנגד להרחבה. "כמה ילדים יש לך?", הוא התעניין. "חמשה ילדים, כולם כבר התחתנו, ברוך ה'", אמר. "כמה חדרים יש לך כאן בדירה?" "שניים וחצי, ועשיתי מהם שלושה, חסדי ה'", השיב. והזקן הגיב: "אני רוצה לשאול משהו. אין לך ילדים בבית, ועשית משניים וחצי – שלושה, ולמעלה יש שכן עם 12 נפשות בדירה, ישנים שם במטבח עם מזרון על הקרקע, וכי אין לך רחמנות?! ולא זו בלבד, אלא שאתה בא אלי להחטיא גם אותי, להיות חוטא ומחטיא?!" המשיך הזקן, ודמעות נצצו בעיניו מלאות הרחמים.

המשיך הזקן: "אני רוצה לומר לך משהו, שכני היקר. אינני צעיר, דע לך, כל אחד בחייו חייב להגיע לרחמי שמים, ללא זה – מר מאוד. אנו זקוקים לרחמים. ולדעתך, אם אדם מרחם על זולתו ובפרט על שכניו – ה' מרחם עליו, ואם לא, רחמנות עליו".

השכן התרגש מדברי הזקן ודמעות בעיניו: "טוב, מהיום אינני אומר מילה ואינני מתערב, כי אכן נכון הדבר שהכל זקוקים לרחמי שמים".

"רגע", השיב הזקן, "זו לא חכמה להחליט: 'אני לא אומר מילה', הרי לשכן אין כסף לבנות, הוא זקוק לגמחיים, בבקשה תשיג לו איזה גמ"ח של כמה אלפי דולר, אתה מוכרח לעזור לו עם רחמנות אמיתית. אתה מסכים?"

"מה יש לי לעשות, אין ברירה, טוב, אעשה כבקשתך", השיב השכן שהתנגדותו סרה. "אם ככה הבה נעלה", הגיב הזקן הנמרץ.

השכן החדש נכנס לביתו ויצא עם בקבוק יין. עלו יחד לשכן והודיעו לו: "באנו לשתות לחיים על חתימת השכנים להיתר הבניה שלך". נכנסו ושתו 'לחיים' בביתו הצפוף השכן.

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל היה מסיים את הסיפור באומרו כי כבר אחרי כחודש יצאה הבניה לדרך.

"הסיפור אמיתי, מעשה שהיה, ממש כמו שסיפרתי לכם", אמר לשומעי לקחו ועורר אותם עד כמה חשוב שאדם יפתח בקרבו את מידת ה"נושא בעול עם חברו" ואף יפעל באופן מעשי לשם כך.

"כל כך הרבה צרות ומריבות עם שכנים, שרובם באים מצרות עין", המשיך רבי ראובן בכאב. "ידוע לי על יהודי שהרחיק מהבניין הסמוך כארבעים וחמשה מטר, ועם כל זאת, שכן מהבניין ההוא הגיע להתלונן כי הבניה לוקחת לו את האוויר. וי וי, לוקח לו את האוויר מהמידות ה'טובות' שלו... נורא ואיוס", קונן המגיד.

"אלו מעשים בכל יום שאפשר להרוויח בהם רבות. תמיד אפשר לקיים מצות חסד: בממונו, ובדיבורו – להחיות את השני, לשוחח איתו ולדובבו, להועיל ולסייע", סיים המגיד את דבריו שיצאו מעומק לבו.

אם רק נתאמץ להיות בבחינת "אֶשְׁרֵי מְשָׁפִיל אֶל דָּל" (תהלים מא, ב), להשכיל ולראות את השני, ולמלא את צרכיו וחסרונו, לא רק בתחום הפיזי-הגשמי אלא גם - ולעיתים בעיקר - בתחום הנפשי והרוחני, יש שהם דלים, עניים בדעת כפשוטו, עניים בתורה, ועלינו להשכיל ולהתבונן איך למשוך את ליבם לתורה, הדבר איננו פשוט, הוא דורש מחשבה והתבוננות על מנת לעשותו בשכל ובתבונה, ואם נזכה או אז יתקיים בנו גם סופו של הפסוק "בְּיָוֶם רָעָה מְלֻטָּהּ ה'...", וני לא רוצה לזכות לכך? בפרט בתקופה זו בה הנגיף משתולל ועושה שְׁמוֹת. נתבונן נא סביבנו ונשכיל לזהות את ה"דלים" שבינינו, לטפחם ולרוממם, להעשירם ולהעצימם.

והיה זה שכרנו.

**מופץ לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שיזכיר וינציח שמותם
הארות והערות יתקבלו בברכה במייל זה**

שבת שלום

מיכאל זכריהו